

VALSTYBINĖS MOKESČIŲ INSPEKCIJOS KORUPCIJOS RIZIKOS VALDYMO APLINKOS ANALIZĖ

ANALIZĖS TIKSLAI 	1. Išskirti esmines Valstybinės mokesčių inspekcijos (toliau – VMI) vykdomos prevencinės veiklos stiprybes, silpnybes, grėsmes ir galimybes. 2. Identifikuoti esmines problemas, rizikas, susijusias su VMI vykdoma prevencine veikla. 3. Išskirti pagrindinį VMI vykdomos prevencinės veiklos tikslą, prioritetines veiksmo kryptis ir uždavinius. 4. Analizės rezultatus panaudoti, rengiant naujos redakcijos (naujo laikotarpio) VMI korupcijos prevencijos programą, joje apibrėžiant problemas (rizikas), formuluojant tikslą, uždavinius, rengiant priemonių planą (-us).
ANALIZĖS APIMTIS 	1. Išorinių ir vidinių tyrimų duomenys (I dalis). 2. Duomenys, gauti atlikus korupcijos rizikos vertinimus, vidaus auditą bei atitikties standarto <i>ISO 37001:2016</i> reikalavimams vertinimą (II dalis). 3. Korupcijos pasireiškimo tikimybės nustatymo duomenys (III dalis). 4. Korupcijos rizikos veiksnių valdymo procedūrų analizė (IV dalis). 5. Programos efektyvumo įvertinimas (V dalis). 6. Darbuotojų VMI vykdomos prevencinės veiklos įvertinimas (stiprybės, silpnybės, grėsmės ir galimybės (VI dalis)).

I DALIS SOCIOLOGINIŲ TYRIMŲ DUOMENŲ APŽVALGA

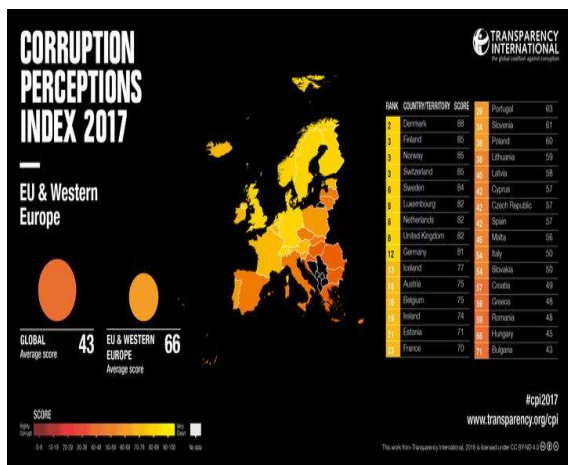
Šioje dalyje analizuoti tyrimų duomenys:

- 1) tarptautinis tyrimas „*Korupcijos suvokimo indeksas*“ (2017 m. duomenys);
- 2) Lietuvos mastu atliekamas tyrimas „*Lietuvos korupcijos žemėlapis*“ (2016 m. duomenys);
- 3) Lietuvos mastu atliekamas „*Mokesčių mokėtojų pasitikėjimo VMI ir jos teikiamomis paslaugomis bei VMI įvaizdžio tyrimas*“ (2017 m. duomenys);

4) VMI iniciatyva atlikta mokesčių mokėtojų apklausa „AVMI atsparumo korupcijai lygio tyrimas“ (2018 m. duomenys);

5) vidinis VMI valstybės tarnautojų ir darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis (toliau kartu – darbuotojai), tyrimas „VMI tolerancijos korupcijai indekso tyrimas“ (2018 m. duomenys).

Korupcijos suvokimo indeksas (2017 m. duomenys)

Tyrimas „Korupcijos suvokimo indeksas“ (toliau – KSI) yra vienas žinomiausių kasmet pasaulyje atliekamų korupcijos suvokimo tyrimų, kuris atskleidžia, kaip pasaulio valstybėms pavyksta kontroliuoti korupciją, ir parodo, kaip šalyje suvokiama valstybės ar savivaldybių tarnautojų / darbuotojų ir politikų korupcija. Šį tyrimą atlieka nevyriausybinė organizacija „Transparency International“. Pasaulio valstybės yra reitinguojamos 100 balų sistemoje, kur 100 balų reiškia skaidrią valstybę, 0 – labiausiai korumpuotą.

KSI 2017 m. duomenimis, Lietuvai buvo skirti 59 balai iš 100 galimų, t. y. Lietuva užėmė 38 vietą iš 180. Tarp Europos Sąjungos valstybių Lietuva užėmė 16 vietą (iš 28 valstybių).

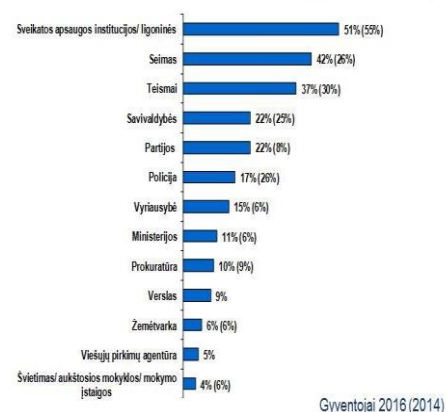
Lietuvos Respublikos nacionalinėje kovos su korupcija 2015–2025 metų programoje numatyta, kad Lietuvos KSI 2025 metais turi būti ne mažesnis negu 70 balų.

Lietuvos korupcijos žemėlapis (2016 m. duomenys)

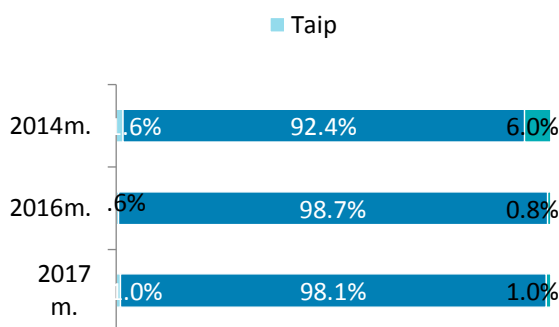
Džiugu, kad labiausiai korumpuotų institucijų sąrašas VMI nėra paminėtas, tačiau tyrimo rezultatai parodė (gyventojų nuomonė), kad VMI patenka į pirmą penketuką tarp tų Lietuvos Respublikos finansų ministerijai (toliau – Finansų ministerija) priskirtų reguliavimo institucijų, įstaigų, kuriose korupcijos paplitimas yra didžiausias, t. y. 2016 m. 20 % gyventojų manė, kad VMI yra labai korumpuota, o 51 % – kad iš dalies korumpuota (pažymėtina, kad aktualesnių duomenų nėra). Šį tyrimą inicijuoja STT, o atlieka įvairias apklausas vykdančios įmonės.

Priešingai nei nurodė gyventojai, apklaustų įmonių atstovų nuomone, VMI į pirmą penketuką tarp tų Finansų ministerijai priskirtų reguliavimo institucijų, įstaigų, kuriose korupcijos paplitimas yra didžiausias, nepatenka, ji buvo 6 vietoje: 4 % verslo atstovų nurodė, kad VMI yra labai korumpuota, 50 % verslo atstovų pasisakė, kad VMI iš dalies korumpuota.

Labiausiai korumpuotos institucijos Lietuvoje

Išorinio mokesčių mokėtojų pasitikėjimo VMI ir jos teikiamomis paslaugomis bei VMI įvaizdžio tyrimas (2017 m. duomenys)

VMI atliekant mokesčių mokėtojų pasitikėjimo VMI ir jos teikiamomis paslaugomis bei VMI įvaizdžio tyrimą, mokesčių mokėtojų yra klausama ir apie vykdomą prevenciją VMI.

Tyrimo rezultatai parodė, kad į klausimą, ar respondentai per 2014–2017 metus susidūrė su korupcija VMI sistemoje, 2014 m. teigiamai atsakė 1,6 proc. respondentų, 2016 m. – 0,6 proc., o 2017 m. – 1 proc.

Didžioji dalis respondentų nurodė, kad su korupcija susidurti neteko: 2014 m. taip atsakė 92,4 proc. respondentų, 2016 m. – 98,7 proc., o 2017 m. – 98,1 proc.

Taip pat respondentų buvo klausama ir apie tai, ar jiems yra žinoma VMI korupcijos prevencijos programa, t. y. dokumentas, kuriuo paskirtis – sukurti ilgalaikę, veiksmingą ir kryptingą korupcijos prevencijos sistemą ir kuriuo vadovaujantis VMI įgyvendinama korupcijos prevencija. Rezultatai parodė, kad tik daugiau nei pusė (58,9 %) respondentų žino apie VMI korupcijos prevencijos programą.

AVMI atsparumo korupcijai lygio tyrimas (2018 m. duomenys)

Šiais metais pirmą kartą buvo atliktas „AVMI atsparumo korupcijai lygio“ tyrimas, kuriuo buvo siekiama nustatyti, ar mokesčių mokėtojai 2016–2018 m. buvo susidūrę su korupcija VMI ir kokia dalis mokesčių mokėtojų žino apie VMI vykdomą prevencinę veiklą. Mokesčių mokėtojai buvo apklausiami, jiems fiziškai atvykus į atitinkamas VMI patalpas.

Tyrimo rezultatai parodė, kad:

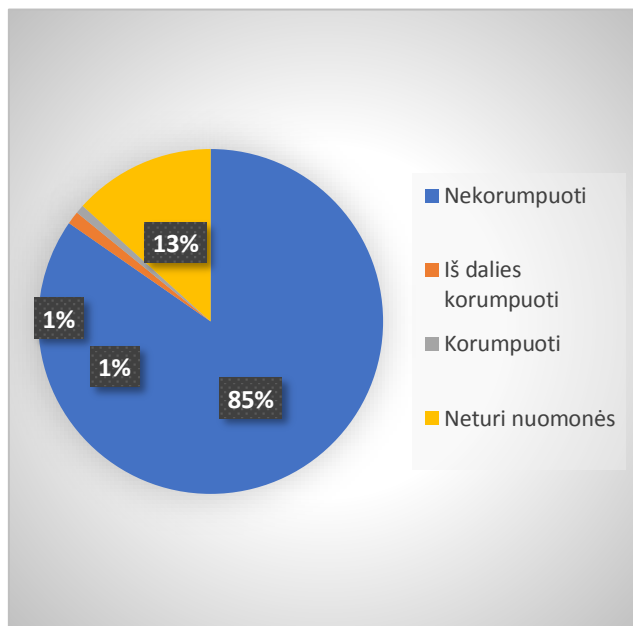
- 67 % mokesčių mokėtojų yra girdėję apie VMI vykdomą korupcijos prevencijos veiklą (tačiau 33 % nėra girdėję);

- 84 % nurodė, kad VMI yra skaidri institucija (tačiau 15 % nuomonės neturi, o 1 % nuomone, VMI nėra skaidri institucija);

- 85 % respondentų nurodė, kad VMI darbuotojai nekorumpuoti (tačiau 2 % nurodė, kad korumpuoti, o 13 % nuomonės neturi);

- 99 % respondentų nurodė, kad nėra davę kyšio / naudos VMI darbuotojui per 2016–2018 m. (1 % yra davęs). Tačiau, atsakant į klausimą „Ar kyšis / nauda padėjo išspręsti Jūsų klausimą / problemą“, 6 % pasirinko tokius atsakymus: „taip“, „iš dalies“, „ne“.

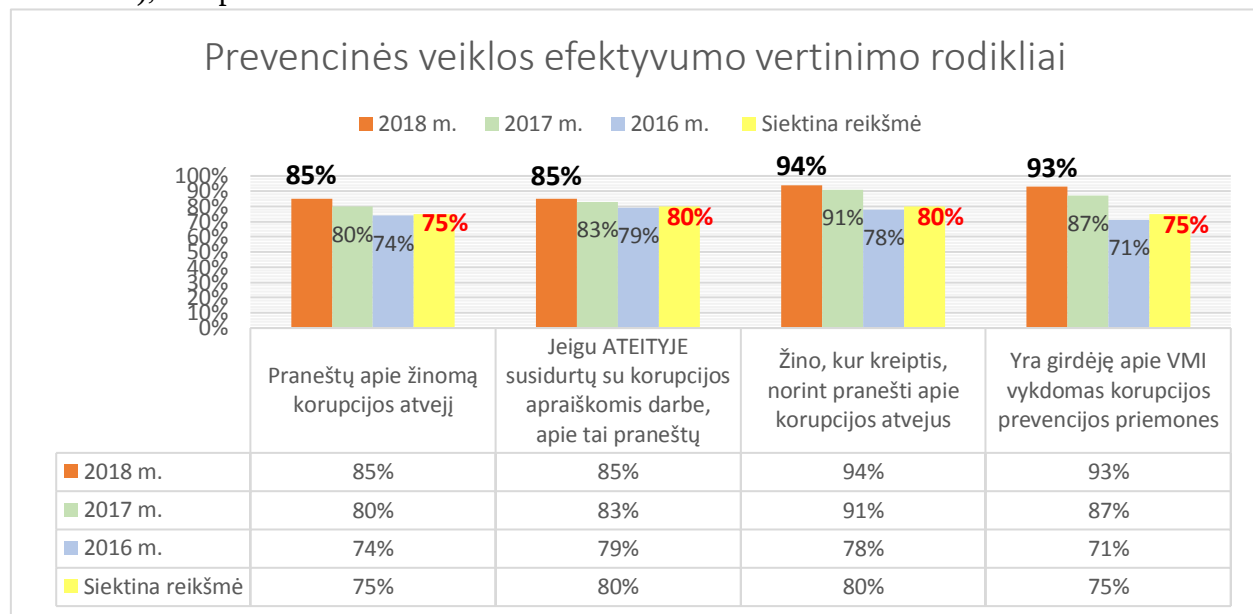
- 82 % respondentų nurodė, kad ateityje kyšio VMI darbuotojui neduotų (tačiau 17 % nurodė, kad nežino, ar duotų, o 1 % nurodė, kad duotų).

VMI darbuotojų apklausos „VMI tolerancijos korupcijai indekso“ tyrimo duomenys (2018 m. duomenys)

Tyrimo tikslas – nustatyti VMI tolerancijos korupcijai indeksą, t. y. koks VMI darbuotojų požiūris į korupciją, kiek plačiai paplitęs šis reiškinys, koks VMI darbuotojų santykis su korupcinio pobūdžio apraiškomis.

2018 m. tyrimo rezultatai parodė (tyrimas vykdytas 2016 m., 2017 m. ir 2018 m., o 2018 m., apibendrinant tyrimų duomenis, jie buvo lyginami ir su ankstesniais laikotarpiais atliktų tyrimų rezultatais), kad per 3 metus:

- VMI darbuotojų, nurodžiusių, kad praneštų apie jiems žinomą korupcijos atvejį, dalis padidėjo 11 proc. (2016 m. – 74 % nurodė, kad praneštų, o 2018 m. – 85 %).

- VMI darbuotojų, žinančių, kur kreiptis, norint pranešti apie korupciją, padidėjo 16 proc. (2016 m. taip nurodė 78 %, o 2018 m. – 94 %).

- VMI darbuotojų, girdėjusių apie VMI vykdomas korupcijos prevencijos priemones, dalis padidėjo 22 proc. (2016 m. – 71 %, 2018 m. – 93 %).

- VMI darbuotojų, manančių, kad VMI nėra paplitusi situacija, kai VMI darbuotojams norima papildomai atsilyginti, dalis padidėjo 14 proc. (2016 m. – 53 %, 2018 m. – 67 %).

- VMI darbuotojų, girdėjusių apie VMI vykdomas korupcijos prevencijos priemones, dalis padidėjo 22 proc. (2016 m. – 71 %, 2018 m. – 93 %).

- VMI darbuotojų, susidūrusių su korupcija darbe, dalis sumažėjo 1 proc. (2016 m. taip nurodė 95 %, o 2017 m. – 96 %).

- VMI darbuotojų, susidūrusių su korupcija ir apie tai pranešusių, dalis sumažėjo 9 % (2016 m. taip nurodė 66 %, 2018 m. – 57 %). Tačiau vis dar daugiau nei pusė VMI darbuotojų susiduria su korupcija darbe ir apie tai nepraneša.

- Dauguma darbuotojų (visus trejus metus, kai buvo vykdytas tyrimas) nurodo, kad apie galimą korupciją darbe praneša tiesioginiam vadovui (2018 m. vadovą informavo 28 darbuotojai; 2017 m. – 37 darbuotojai; 2016 m. – 33 darbuotojai). Pažymėtina, kad Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos (toliau – VMI prie FM) padalinio, atsakingo už korupcijos prevenciją ir kontrolę, t. y. VMI prie FM Vidaus saugumo skyriaus, arba asmenų, atsakingų už korupcijos prevenciją ir kontrolę apskričių valstybinėse mokesčių inspekcijose (toliau – AVMI), minėta informacija nepasiekia. Taip pat pažymėtina, kad, vadovaujantis Valstybinės mokesčių inspekcijos valstybės tarnautojų ir darbuotojų turimos informacijos apie galimas korupcinio pobūdžio nusikalstamas veikas Valstybinėje mokesčių inspekcijoje vertinimo ir

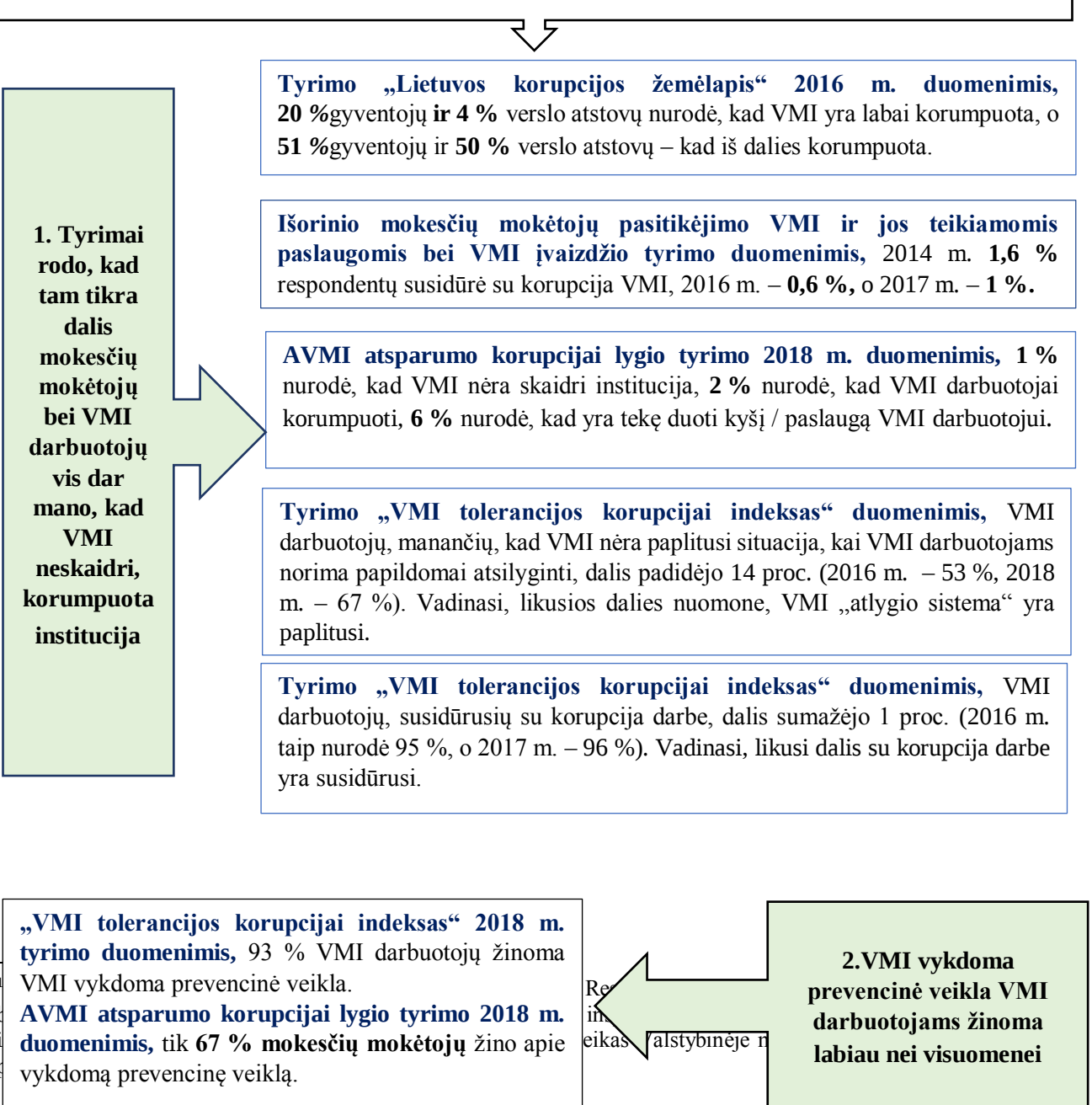
perdavimo taisyklėmis¹, tarp kanalų, kuriais reikėtų pranešti apie galimą korupciją, korupcijos apraiškas VMI, kreipimasis į tiesioginius vadovus, jų informavimas nenumatytas.

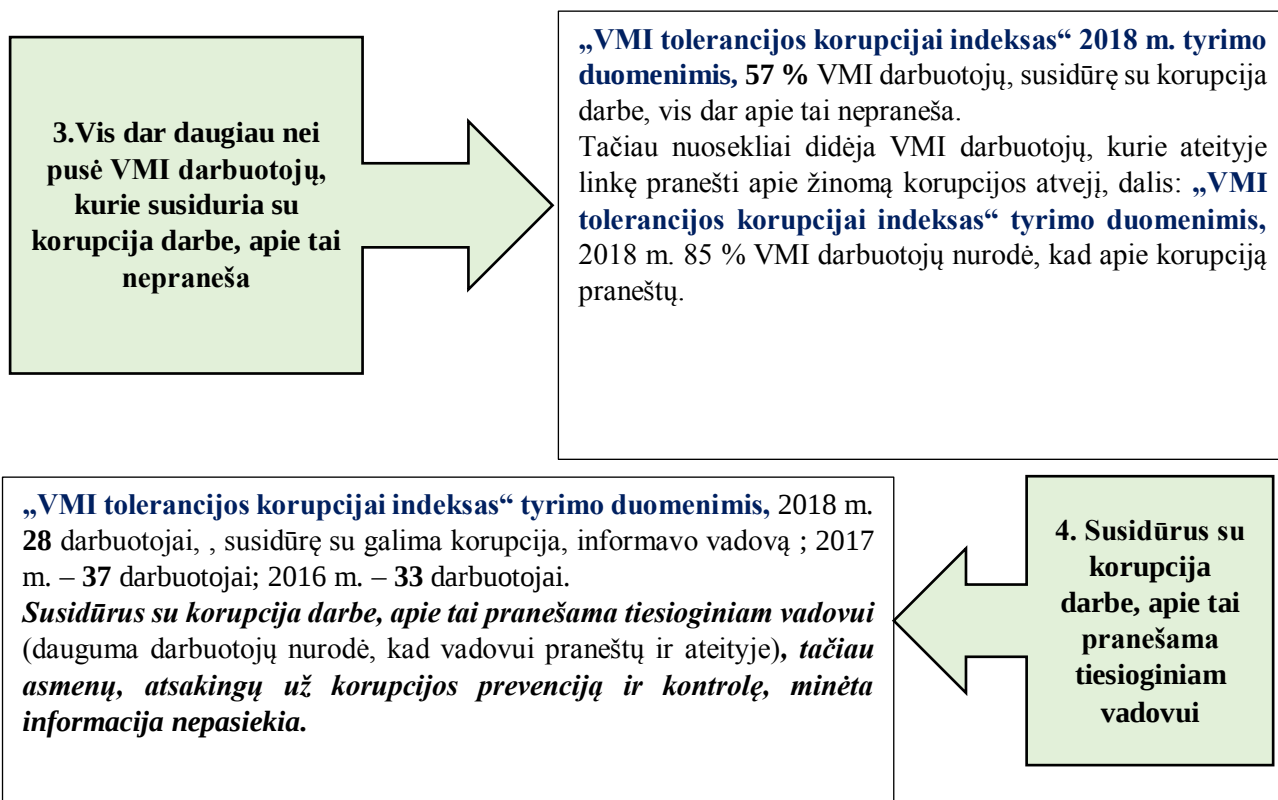
- Priežastys, dėl kurių nepranešama 2016 m., 2017 m. ir 2018 m. dominavo tos pačios: darbuotojai mano, kad atvejis nereikšmingas, arba darbuotojai nėra įsitikinę, ar tai yra korupcija.

- VMI darbuotojų, nurodančių, kad ateityje, susidūrę su korupcija, apie tai praneštų, dalis padidėjo 6,5 % (2016 m. taip nurodė 78,5 %, o 2017 m. – 85 %). Pažymėtina, kad dauguma darbuotojų nurodė, jog ir ateityje, susidūrę su korupcija, praneštų tiesioginiam vadovui.

Šio tyrimo metu buvo prašoma darbuotojų pateikti pasiūlymus dėl VMI vykdomos prevencinės veiklos. Didžiausia dalis darbuotojų nurodė, kad toliau siūlo vykdyti švietėjišką veiklą (mokymai, gyvos diskusijos, rekomendacijos, priminimai). Kita, kiek mažesnė, dalis pasiūlė užtikrinti didesnę viešumą ne tik sistemos viduje, bet ir išorėje. Taip pat darbuotojai išskyrė ir tokį dalyką, kuris anksčiau nebuvo akcentuojamas, t. y. pasiūlė daugiau dėmesio skirti vadovams, nes „korupcijos pasireiškimo tikimybė tarp vadovų yra žymiai didesnė“.

I DALIES IŠVADOS

II DALIS

DUOMENYS, GAUTI, ATLIKUS KORUPCIJOS RIZIKOS VERTINIMĄ, VIDAUS AUDITĄ BEI ATITIKTĮ STANDARTO REIKALAVIMAMS

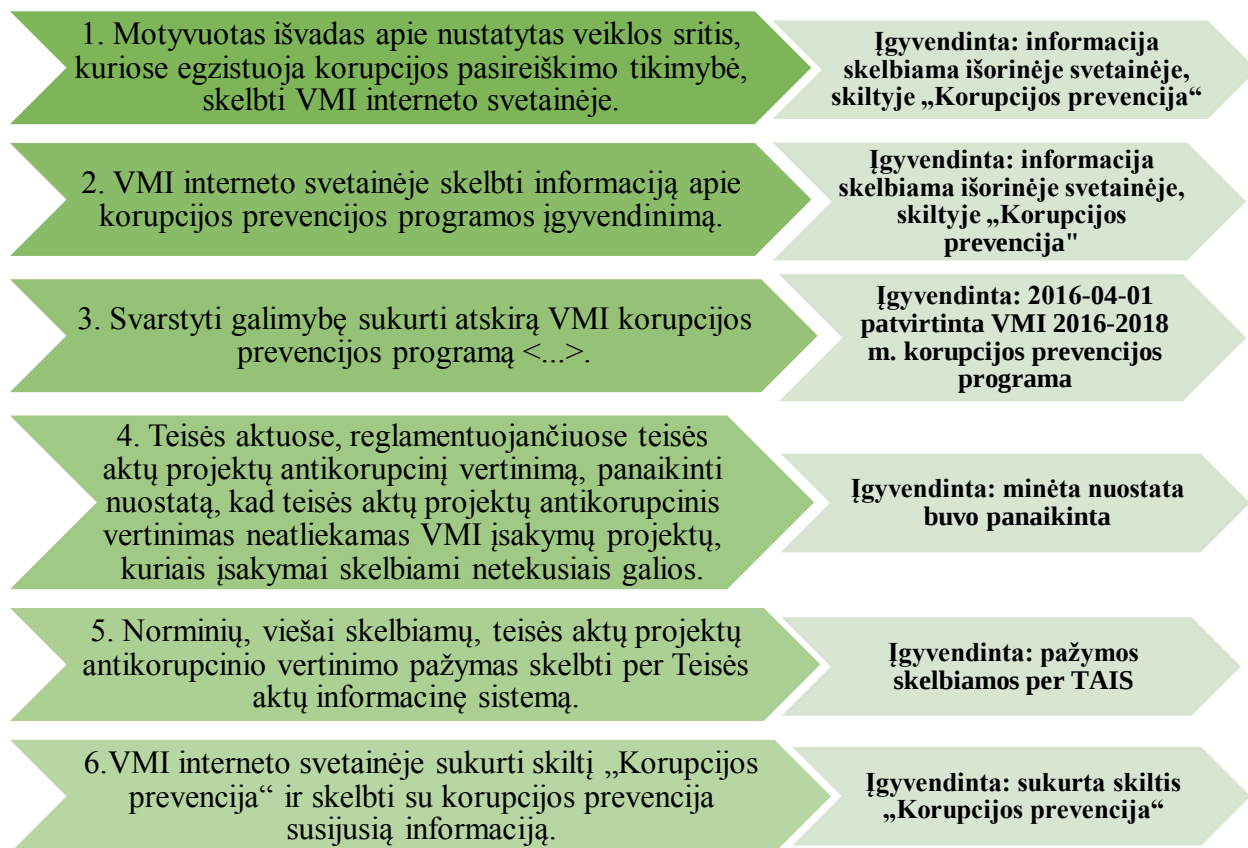
Šioje dalyje analizuojama:

- 1) kaip VMI vykdomą korupcijos prevencijos veiklą yra įvertinusi Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnyba (toliau – STT) (vertinimas atliktas 2015 m.);
- 2) kaip VMI vykdoma korupcijos prevencijos veikla buvo įvertinta vidaus audito metu (vertinimas atliktas 2017 m.);
- 3) kaip VMI vykdoma korupcijos prevencijos veikla atitinka Antikorupcinės valdymo sistemos standarto ISO 37001:2016 reikalavimus (atitiktis vertinta 2018 m.).

STT atliktas prevencinės veiklos įvertinimas (2015 m. duomenys)

STT 2015 m. atliekant korupcijos rizikos analizę atitinkamose VMI veiklos srityse, buvo atliktas ir VMI įgyvendinamų korupcijos prevencijos priemonių, numatytų Korupcijos prevencijos įstatymo (toliau – KPI) 5 straipsnio 1–8 dalyse, vertinimas (t. y. tik tų priemonių, kurias privaloma įgyvendinti pagal KPI).

STT, atlikusi analizę, pateikė rekomendacijas, kurios buvo įgyvendintos, t. y.:

Preveninės veiklos įvertinimas vidaus audito metu

2017 m. gruodžio mėn. buvo atliktas korupcijos rizikos valdymo vertinimo vidaus auditas, kurio metu nustatyta:	Korekciniai veiksmai
	
1. Valstybinės mokesčių inspekcijos korupcijos prevencijos programa parengta, tinkamai neatlikus aplinkos analizės, todėl nėra aišku, kuo vadovaujantis buvo iškeltas programos tikslas ir suformuluotos rizikos (problemos). 2016 m. nebuvo apibrėžti	Numatyta, kad, rengiant naujo laikotarpio VMI korupcijos prevencijos programą, bus atlikta išsami aplinkos analizė. Atsižvelgiant į pateiktą rekomendaciją, 2018 m. aplinkos analizė atlikta.

programos uždavinių vertinimo kriterijai, todėl sunku įvertinti, ar programos uždaviniai yra įgyvendinti.	
2. Neužtikrinta efektyvi vidaus kontrolė ir rizikų valdymas, organizuojant ir vykdant teisės aktų projektų antikorupcinį vertinimą, todėl išlieka rizika, kad ne visi parengti teisės aktų projektai buvo pateikti įvertinti antikorupciniu požiūriu.	Trūkumas pašalintas: kas ketvirtį yra atliekama analizė, siekiant nustatyti, kiek teisės aktų projektų nebuvo pateikta antikorupciniam vertinimui ir kiek antikorupcinio vertinimo pažymų nebuvo paskelbta Teisės aktų informacinėje sistemoje (TAIS). Atsakingiems padaliniais teikiamos rekomendacijos, priminimai.
3. VMI veiklos sričių antikorupcinės analizės nustatytų korupcijos rizikos veiksnių šalinimo priemonių įgyvendinimo vertinimas yra formalus, todėl ne visada galima įvertinti, ar rizikos veiksniai buvo pašalinti.	Trūkumas pašalintas: įgyvendinus po VMI veiklos sričių antikorupcinės analizės suplanuotas priemones, atliekama analizė, t. y. įvertinama, ar priemonės įgyvendintos laiku ir tinkamai.
4. Iki 2017 m. trūko lyderystės (iniciatyvų), todėl korupcijos prevencijos įgyvendinimas nebuvo visiškai efektyvus.	Atsiradusi aiški lyderystė korupcijos prevencijos veikloje: didelis VMI vadovybės palaikymas prevencinėms iniciatyvoms. Užtikrinamas padalinio darbuotojų, atsakingų už korupcijos prevenciją, gebėjimų, kvalifikacijos didinimas. Vykdoma korupcijos prevencijos veikla, kaip vienas iš prioritetų, yra įtraukta ir į „VMI 2020“ tikslų žemėlapi.
5. Vidaus kontrolės procedūros numatytos tik iš dalies, todėl rizikų valdymas korupcijos prevencijos srityje nepakankamai efektyvus, pvz., teisės aktų projektų antikorupcinio vertinimo organizavimas, neišsamus įgyvendintų priemonių vertinimas.	Imtasi atitinkamų veiksmų (žr. 2 ir 3 punktus).

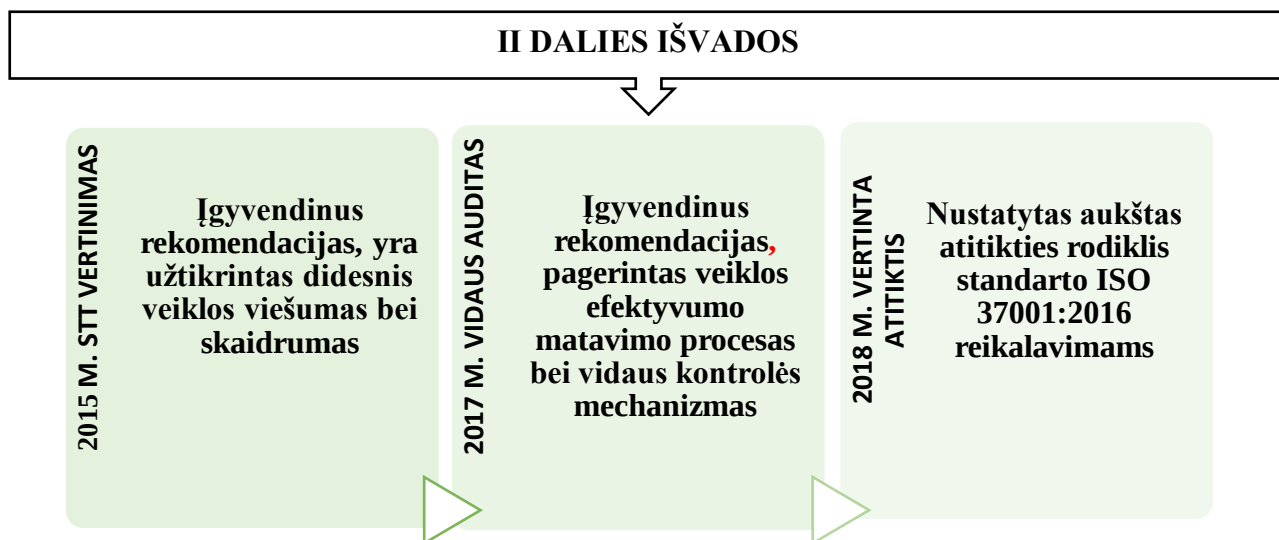
Taip pat vidaus audito metu buvo pažymėta, kad VMI korupcijos prevencijos srityje pastebimi teigiami pokyčiai, nes:

- parengti nauji / atnaujinti ankstesni teisės aktai, susiję su korupcijos prevencija VMI;
- pradėtos taikyti naujos, pažangios prevencinės priemonės, skirtos VMI dirbančių asmenų antikorupciniam sąmoningumui kelti;
- pradėtos taikyti naujos, pažangios prevencinės priemonės, skirtos VMI veiklai viešinti ir kt.

VMI Antikorupcinės valdymo sistemos atitiktis standarto ISO 37001:2016 reikalavimams

Vidaus audito skyriaus specialistai, atsakingi už korupcijos prevenciją, 2018 m. III ketvirtį įvertino VMI Antikorupcinės valdymo sistemos (toliau – AVS) atitikties lygį standarto ISO 37001:2016 reikalavimams ir nustatė aukštą atitikties rodiklį – 93 proc.

Planuojama, kad, pasitvirtinus VMI antikorupcinę politiką, kuri bus suderinta su naujo laikotarpio VMI korupcijos prevencijos programos tikslais ir uždaviniais, o nustatytiems tikslams ir uždaviniams bus nustatyti aiškūs vertinimo kriterijai ir siektinos reikšmės, VMI AVS atitikties lygis pakils iki 96 proc.

III DALIS KORUPCIJOS PASIREIŠKIMO TIKIMYBĖS NUSTATYMO DUOMENYS

Įgyvendinant Valstybinės mokesčių inspekcijos korupcijos prevencijos programos 2018 m. priemonių plano 8 priemonę: „Atlikti kompleksinį visų VMI veiklos sričių įvertinimą, siekiant nustatyti, kurios iš VMI veiklos sričių atitinka vieną ar kelis Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnio 4 dalyje numatytus požymius ir yra priskiriamos prie sričių, kuriose egzistuoja didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė. <...>“, 2018 metų II ketvirtį buvo atliktas kompleksinis VMI veiklos sričių įvertinimas, siekiant nustatyti, kurios iš VMI veiklos sričių atitinka vieną ar kelis KPI 6 straipsnio 4 dalyje numatytus požymius ir yra priskiriamos prie sričių, kuriose egzistuoja didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė.

Atsižvelgiant į tai, kad VMI veikia procesinio valdymo pagrindu (VMI veiklos sritys yra suskirstytos į 14 procesų), kiekvienas VMI veiklos procesas tiek procesų savininkų, tiek ir už korupcijos prevenciją bei kontrolę atsakingo padalinio buvo įvertintas pagal tai, kiek atitinka KPI 6 straipsnio 4 dalyje numatytus požymius.

Pagal gautus įvertinimo rezultatus VMI veiklos procesai buvo sugrupuoti į tris lygius: į žalią (korupcijos pasireiškimo tikimybė maža), į geltoną (korupcijos pasireiškimo tikimybė gana didelė) ir į raudoną (korupcijos pasireiškimo tikimybė yra didelė).

Mokestinių prievolių užtikrinimas		Nepriemokų administravimas		Mokesčių mokėtojų kontrolė		
IT valdymas		Mokesčių apskaita		Vidinis aptarnavimas		
Vidaus kontrolės ir veiklos vertinimas	Personalo valdymas	Teisinis reglamentavimas	VMI buhalterinė apskaita	Projektų valdymas	Institucijos veiklos planavimas	Viešųjų ir tarptautinių ryšių palaikymas

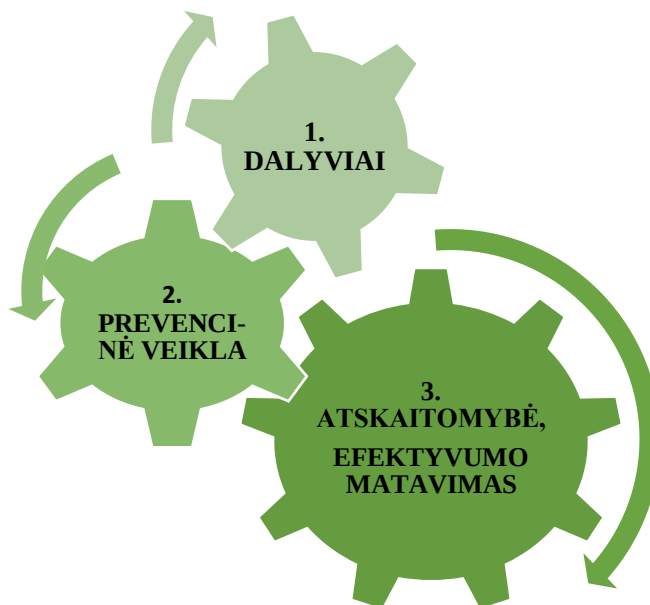
III DALIES IŠVADOS

Didžiausia korupcijos pasireiškimo tikimybė pagal atliktą korupcijos pasireiškimo tikimybės nustatymo analizę egzistuoja šiuose procesuose: „*Mokestinių prievolių užtikrinimas*“, „*Nepriemokų administravimas*“ ir „*Mokesčių mokėtojų kontrolė*“

Planuojant prevencines priemones, pirmiausia dėmesys bei veiklos prioritetas turi būti skiriamas toms VMI veiklos sritims, kuriose egzistuoja didžiausia korupcijos pasireiškimo tikimybė.

IV DALIS KORUPCIJOS RIZIKOS VEIKSNIŲ VALDYMO SISTEMA

VMI veikia korupcijos rizikos veiksnių valdymo sistema, t. y. :

1. DALYVIAI, ĮGALIOJIMAI, REGLAMENTAVIMAS

Paskirti atsakingi	VMI prie FM yra įsteigtas atskiras padalinys: Vidaus saugumo skyrius, atsakingas už korupcijos prevencijos politikos formavimą VMI sistemoje, atitinkamų prevencinių priemonių planavimą, jų įgyvendinimą.
--------------------	--

asmenys	• Taip pat kiekvienoje AVMI yra paskirti už korupcijos prevenciją atsakingi asmenys, kuriems metodiškai vadovauja minėto skyriaus darbuotojai. • Paskirti atitikties pareigūnai, kurie vykdo interesų konflikto prevenciją VMI. • Sudarytos Dovanų vertinimo komisija bei Leidimų dirbti kitą darbą komisija.
Suteikti reikiami įgaliojimai	Anksčiau nurodytiems subjektams yra suteikti atitinkami įgaliojimai, kurie yra numatyti nuostatuose, pareigybių aprašymuose, vidiniu reglamentavimu patvirtintose taisyklėse.
Prevencinė veikla reglamentuota VMI teisės aktuose	Prevencinė veikla reglamentuota tokiuose teisės aktuose: Valstybinės mokesčių inspekcijos korupcijos prevencijos programa ² ; Teisės aktų projektų antikorupcinio vertinimo metodika ³ ; Valstybinės mokesčių inspekcijos valstybės tarnautojų ir darbuotojų turimos informacijos apie galimas korupcinio pobūdžio nusikalstamas veikas Valstybinėje mokesčių inspekcijoje vertinimo ir perdavimo taisyklės ⁴ ; Dovanų priėmimo, perdavimo, įvertinimo ir saugojimo taisyklės ⁵ ; Viešųjų ir privačių interesų derinimo Valstybinėje mokesčių inspekcijoje tvarkos aprašas ⁶ ; VMI valstybės tarnautojo elgesio kodeksas ⁷ .
Vadovybės palaikymas bei išitraukimas	VMI vadovybė (VMI prie FM viršininkas ir AVMI viršininkai) didelį dėmesį skiria bei palaiko korupcijos prevencijos iniciatyvas; vadovybės veiklos išvadose numatyti atitinkami kriterijai, susiję su VMI sistemoje vykdoma korupcijos prevencijos veikla. Asmenys, atsakingi už korupcijos prevenciją AVMI, yra tiesiogiai pavaldūs bei atsiskaito AVMI viršininkams, o padalinys, atsakingas už korupcijos prevenciją visos VMI sistemos mastu, yra tiesiogiai pavaldus bei atsiskaito VMI prie FM viršininkui.
2. PREVENCINĖ VEIKLA	
Vykdomos tiek įstatyminės, tiek institucijos suplanuotos prevencinės priemonės	Įgyvendinamos tiek KPI numatytos priemonės, tiek ir pačios institucijos suplanuojamos priemonės, skirtos skaidrumui, viešumui ir pasitikėjimui institucija didinti, pvz., VMI galioja „0 dovanų politika“, vykdoma interesų konflikto prevencija. Išsamesnę informaciją galima rasti tinklalapyje www.vmi.lt , skiltyje „Korupcijos prevencija“ (nuoroda žr. čia).
Skatinamas darbuotojų į(si)traukimas į prevencinę veiklą	Visiems VMI darbuotojams yra sudarytos galimybės dalyvauti prevencinėje veikloje: darbuotojai teikia paklausimus, pastabas, pasiūlymus; darbuotojams organizuojami įvairūs renginiai (korupcijos prevencijos savaitė); rengiamos standartizuotos atmintinės, rekomendacijos, išaiškinimai; su darbuotojais

² Patvirtinta VMI prie FM viršininko 2016-04-01 įsakymu Nr. VA-37 „Dėl Valstybinės mokesčių inspekcijos 2016–2018 m. korupcijos prevencijos programos ir Valstybinės mokesčių inspekcijos 2016–2018 m. korupcijos prevencijos programos įgyvendinimo 2016 m. priemonių plano patvirtinimo“.

³ Patvirtinta VMI prie FM viršininko 2014-07-15 įsakymu Nr. V-234 „Dėl Teisės aktų projektų antikorupcinio vertinimo metodikos patvirtinimo“.

⁴ Patvirtinta VMI prie FM viršininko 2017-04-25 įsakymu Nr. V-223 „Dėl Valstybinės mokesčių inspekcijos valstybės tarnautojų ir darbuotojų turimos informacijos apie galimas korupcinio pobūdžio nusikalstamas veikas Valstybinėje mokesčių inspekcijoje vertinimo ir perdavimo taisyklių patvirtinimo“.

⁵ Patvirtinta VMI prie FM viršininko 2018-01-23 įsakymu Nr. V-32 „Dėl Valstybinės mokesčių inspekcijos valstybės tarnautojų ir darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis, gautų dovanų priėmimo, perdavimo, įvertinimo ir saugojimo taisyklių patvirtinimo“.

⁶ Patvirtinta VMI prie FM viršininko 2018-06-05 įsakymu Nr. V-293 „Dėl Viešųjų ir privačių interesų derinimo Valstybinėje mokesčių inspekcijoje tvarkos aprašo patvirtinimo“.

⁷ Patvirtinta VMI prie FM viršininko 2005-07-25 įsakymu Nr. V-141 „Dėl Valstybinės mokesčių inspekcijos valstybės tarnautojo elgesio kodekso patvirtinimo“.

	derinami teisės aktų projektai; atliekami tyrimai / apklausos (tyrimų rezultatus galite rasti čia) ir pan. Didinamas darbuotojų antikorupcinis sąmoningumas ir pasitikėjimas institucija: dėstomi mokymai, rengiamos „apvaliojo stalo“ diskusijos, vykdomas darbuotojų antikorupcinių žinių lygio patikrinimas ir kt.
Asmenų, atsakingų už prevencijos vykdymą, bendradarbiavimas bei į(si)traukimas į kitus procesus	Asmenys, atsakingi už korupcijos prevenciją, dalyvauja Dovanų vertinimo komisijų veikloje (<i>tokia komisija yra VMI prie FM ir kiekvienoje AVMI</i>), Leidimų dirbti kitą darbą komisijų veikloje (<i>tokia komisija yra VMI prie FM ir kiekvienoje AVMI</i>), Tarnybinio nusižengimo tyrimo komisijų (<i>tokia komisija yra VMI prie FM ir kiekvienoje AVMI</i>) veikloje. Pagal kompetenciją dalyvauja atliekant įvairių VMI veiklos sričių vidaus auditus ir kt.
Veikia pranešimų kanalai ir nustatyta pranešimų nagrinėjimo tvarka	Įdiegti tiek oficialūs, tiek anoniminiai kanalai pranešti apie galimas korupcijos apraiškas bei neteisėtą, nesąžiningą VMI darbuotojų elgesį. Yra reglamentuota tokių pranešimų nagrinėjimo tvarka.
Įdiegtas bei plėtojamas darbuotojų apsaugos nuo neteisėto poveikio mechanizmas	- Yra patvirtintos Valstybinės mokesčių inspekcijos valstybės tarnautojų ir darbuotojų pranešimų dėl taikyto neteisėto poveikio nagrinėjimo taisyklės⁸, kuriose reglamentuota, kaip turi būti elgiamasi, kokie veiksmai atliekami, VMI darbuotojams susidūrus su galimu neteisėtu poveikiu (iš mokesčių mokėtojų ar VMI darbuotojų pusės). - Taip pat VMI prie FM viršininko 2017-12-27 įsakyme Nr. VA-125 „Dėl Valstybinėje mokesčių inspekcijoje vykstančių susitikimų su mokesčių mokėtojais ar politikų kreipimusi“ (toliau – Įsakymas Nr. VA-125) yra numatyta, kad viešinami VMI vadovybės susitikimai su privačių interesų turinčiais asmenimis (www.vmi.lt skiltyje „Vadovų darbotvarkės“), politikų kreipimaisi į VMI dirbančius asmenis (www.vmi.lt skilties „Korupcijos prevencija“ skiltyje „Statistinė informacija“), be to, VMI darbuotojai, susitikę su mokesčių mokėtojais, esant tarnybiniam būtinumui (ne pagal pareigybų aprašymus), apie tai, taip pat turi informuoti (informaciją galima rasti minėtoje skiltyje „Statistinė informacija“). Pažymėtina, kad Įsakymu Nr. VA-125 siekiama didinti VMI veiklos skaidrumą, nešališkumą ir viešumą, t. y. VMI pažymi / akcentuoja, kad jos darbuotojai dirba skaidriai, sąžiningai, nešališkai ir visiems vienodai, neatsižvelgdami į tai, koks subjektas ir koku klausimu į juos kreipėsi. Tai yra prevencinė priemonė nuo bet kokio neteisėto poveikio, spaudimo ar įtakos darymo VMI darbuotojams bei jų priimamiems sprendimams.
Preveninės veiklos viešinimas	VMI vykdoma prevencinė veikla yra viešinama: • VMI interneto svetainėje (www.vmi.lt), skiltyje „Korupcijos prevencija“. • Darbuotojai papildomai, be minėtos skilties, su VMI vykdoma prevencine veikla gali susipažinti ir VMI intraneto svetainėje. • VMI korupcijos prevencijos programa (bei priemonių planai), prieš ją tvirtinant, pateikiama derinti su visuomene. • Apie galiojančią „0 dovanų politiką“ ir vykdomą prevencinę veiklą VMI klientai (mokesčių mokėtojai) informuojami VMI aptarnavimo vietose.

⁸ Patvirtina VMI prie FM viršininko 2013-05-17 įsakymu Nr. V-190 „Valstybinės mokesčių inspekcijos valstybės tarnautojų ir darbuotojų pranešimų dėl taikyto neteisėto poveikio nagrinėjimo taisyklių patvirtinimo“.

	• Prevencinė veikla yra pristatoma visuomenei įvairių VMI organizuojamų renginių metu, taip pat VMI atstovams dalyvaujant kitų institucijų ar privataus sektoriaus organizuojamuose renginiuose.
3. ATSKAITOMYBĖ BEI EFEKTYVUMO MATAVIMAS	
Numatyta atskaitomybė visuomenei, vadovybei, darbuotojams	- Yra reglamentuota, kokie subjektai ir kokiais terminais privalo atsiskaityti už jiems priskirtų vykdyti prevencinių priemonių eigą ir pasiektus rezultatus pagal Programą (Programoje numatyta, kad informacija teikiama kas ketvirtį padaliniui, atsakingam už korupcijos prevenciją, visos sistemos mastu, t. y. VMI prie FM Vidaus saugumo skyriui). VMI prie FM Vidaus saugumo skyriaus apibendrintas ataskaitas kas pusmetį teikia VMI prie FM viršininkui, ataskaitos skelbiamos ir viešai. - Už priemones, prevencinę veiklą, kuri nėra numatyta Programos priemonių planuose, atitinkami subjektai atsiskaito, periodiškai teikdami savo veiklos ataskaitas viršininkui (pvz., AVMI atitikties pareigūnai teikia ataskaitas VMI prie FM atitikties pareigūnui, kuris, jas subendrinęs, teikia VMI prie FM viršininkui). - Rengiamos įvairios teminės analizės bei ataskaitos, kurios teikiamos vadovybei, kurios yra viešinamos (pvz., 2018 m. atlikus kompleksinį visų VMI veiklos sričių įvertinimą, siekiant nustatyti, kurios iš VMI veiklos sričių atitinka vieną ar kelis KPI 6 straipsnio 4 dalyje numatytus požymius ir yra priskiriamos prie sričių, kuriose egzistuoja didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė, buvo parengta analizė, su jos rezultatais galima susipažinti čia).
Atliekami tyrimai	1. „VMI tolerancijos korupcijai indekso tyrimas“: atliekamas kasmet, nuo 2016 m., anonimiškai apklausiant VMI darbuotojus. Šiuo tyrimu siekiama nustatyti, koks VMI darbuotojų požiūris į VMI vykdomą korupcijos prevencijos veiklą, siekiama pamatuoti VMI vykdomos prevencinės veiklos efektyvumą, nustatyti, kokias papildomas priemones tikslinga įgyvendinti, siekiant efektyvesnės prevencinės veiklos. Su tyrimo rezultatais galite susipažinti čia. 2. „AVMI atsparumo korupcijai lygio tyrimas“: 2018 m. atliktas pirmą kartą, anonimiškai apklausiant mokesčių mokėtojus. Tyrimu siekta nustatyti, ar mokesčių mokėtojai 2016–2018 m. buvo susidūrę su korupcija VMI ir kokia dalis mokesčių mokėtojų žino apie VMI vykdomą prevencinę veiklą. Tyrimo rezultatai taip pat parodė ir atitinkamas VMI vykdomos prevencinės veiklos tobulintinas sritis, vietas. Su tyrimo rezultatais galite susipažinti čia. 3. „Padalinio, vykdančio korupcijos prevenciją, partnerystės ir bendradarbiavimo įvertinimas“: 2018 m. buvo atliktas VMI prie FM Vidaus saugumo skyriaus, vykdančio korupcijos prevenciją visos VMI mastu, įvertinimas, siekiant įvertinti, ar VMI prie FM administracijos padaliniai ir AVMI minėtą skyrių laiko partneriu ir bendradarbiu. Tyrimas parodė, kad kiti VMI prie FM administracijos padaliniai skyriaus veiklą vertina teigiamai (97 proc. respondentų), tačiau pažymėjo, kad trūksta bendradarbiavimo su AVMI.
Vykdomas prevencinės veiklos efektyvumo matavimas	VMI prie FM viršininko 2017-05-11 įsakymu Nr. VA-39 „Dėl Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos viršininko 2016 m. balandžio 1 d. įsakymo Nr. VA-37 „Dėl Valstybinės mokesčių inspekcijos 2016–2018 m. korupcijos prevencijos programos ir Valstybinės mokesčių inspekcijos 2016–2018 m. korupcijos prevencijos programos įgyvendinimo 2016 m. priemonių plano patvirtinimo“ pakeitimo“, atliekant Programos pakeitimus, buvo patvirtinti ir Programos uždavinių efektyvumo

	vertinimo kriterijai, t. y. kriterijai, kuriais matuojama, ar VMI vykdoma prevencinė veikla yra efektyvi. VMI vykdomos prevencinės veiklos efektyvumas yra matuojamas 3 tyrimais: - vidiniu VMI darbuotojų tyrimu dėl VMI vykdomos korupcijos prevencijos; - išoriniu mokesčių mokėtojų tyrimu dėl VMI vykdomos korupcijos prevencijos; - išoriniu VMI įvaizdžio tyrimu, kurio metu klausiama ir apie VMI vykdomą korupcijos prevenciją.
--	--

IV DALIES IŠVADOS

VMI yra sukurta ir nuosekliai plėtojama korupcijos prevencijos sistema: numatyti jos dalyviai, veikla reglamentuota, numatytos atitinkamos priemonės ir jų efektyvumo vertinimo mechanizmas.

Siekiant, kad VMI vykdoma prevencinė veikla būtų veiksminga, būtina ją ir toliau nuosekliai vykdyti, numatant veiklos prioritetus bei matuojant vykdomos veiklos efektyvumą.

V DALIS

VMI 2016–2018 M. KORUPCIJOS PREVENCIJOS PROGRAMOS EFEKTYVUMO ĮVERTINIMAS

VMI prie FM (taip pat ir AVMI) iki 2016 m. vadovavosi Finansų ministerijos antikorpupcine programa.

2016-04-01 VMI prie FM viršininko įsakymu Nr. VA-37⁹ buvo patvirtinta Valstybinės mokesčių inspekcijos 2016–2018 m. korupcijos prevencijos programa (kartu buvo patvirtintas ir einamųjų metų, t. y. 2016 m., priemonių planas).

2017-05-11 VMI prie FM viršininko įsakymu Nr. VA-39¹⁰, atliekant Programos pakeitimus, buvo nustatyti Programos uždavinių efektyvumo vertinimo kriterijai (siektinos reikšmės), t. y.:

Uždavinys	Efektyvumo vertinimo kriterijai / siektinos reikšmės
„Didinti VMI prie FM ir AVMI netoleranciją bet kokioms korupcijos apraiškoms“	2018 m. atlikus VMI tolerancijos korupcijai indekso tyrimą, bus nustatyta, kad: 1. ne mažiau kaip 75 procentai respondentų nurodytų, kad praneštų apie jiems žinomą korupcijos atvejį; 2. ne mažiau kaip 80 procentų respondentų nurodytų, kad jie praneštų, jeigu ateityje susidurtų su korupcijos apraiškomis darbe; 3. ne mažiau kaip 80 procentų respondentų nurodytų, kad žino, kur kreiptis, norint pranešti apie korupcijos atvejus;

⁹ „Dėl Valstybinės mokesčių inspekcijos 2016–2018 m. korupcijos prevencijos programos ir Valstybinės mokesčių inspekcijos 2016–2018 m. korupcijos prevencijos programos įgyvendinimo 2016 m. priemonių plano patvirtinimo“

¹⁰ „Dėl Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos viršininko 2016 m. balandžio 1 d. įsakymo Nr. VA-37 „Dėl Valstybinės mokesčių inspekcijos 2016–2018 m. korupcijos prevencijos programos ir Valstybinės mokesčių inspekcijos 2016–2018 m. korupcijos prevencijos programos įgyvendinimo 2016 m. priemonių plano patvirtinimo“ pakeitimo“.

	4. ne mažiau kaip 75 procentų respondentų nurodytų, kad yra girdėję apie VMI vykdomas korupcijos prevencijos priemones.
„Didinti VMI veiklos viešumą ir skaidrumą“	2018 m. atlikus mokesčių mokėtojų pasitikėjimo VMI ir jos teikiamomis paslaugomis bei VMI įvaizdžio tyrimą, bus nustatyta, kad: 1. bendras pasitikėjimo VMI rodiklis sieks ne mažiau kaip 73 procentus; 2. teiginiui „VMI darbuotojai sąžiningi“ pritars ne mažiau kaip 60 procentų respondentų.
„Atskleisti ir pašalinti galimas korupcijos priežastis, sąlygas VMI sistemoje“	2018 m. atlikus mokesčių mokėtojų pasitikėjimo VMI ir jos teikiamomis paslaugomis bei VMI įvaizdžio tyrimą, bus nustatyta, kad ne mažiau kaip 90 procentų respondentų nurodys, jog pastaraisiais metais nesusidūrė su korupcija.

Atsižvelgiant į tai, kad 2 ir 3 uždavinių efektyvumą (ar suplanuotos priemonės buvo efektyvios) bus galima pamatuoti tik metų pabaigoje, kai bus atliktas „Mokesčių mokėtojų pasitikėjimo VMI ir jos teikiamomis paslaugomis bei VMI įvaizdžio tyrimas“, šioje dalyje analizuojama tik informacija apie tai, ar 1 uždaviniui „Didinti VMI prie FM ir AVMI netoleranciją bet kokioms korupcijos apraiškoms“ suplanuotos priemonės buvo efektyvios, t. y. ar buvo pasiektos siektinos reikšmės.

2018 m. atlikus VMI tolerancijos korupcijai indekso tyrimą buvo nustatyta, kad 1 uždavinio „Didinti VMI prie FM ir AVMI netoleranciją bet kokioms korupcijos apraiškoms“ siektinos reikšmės buvo ne tik pasiektos, bet ir viršytos, t. y.:

Uždavinys	Efektyvumo vertinimo kriterijai / siektinos reikšmės	Rezultatas
1 uždavinys „Didinti VMI prie FM ir AVMI netoleranciją bet kokioms korupcijos apraiškoms“	2018 m. atlikus VMI tolerancijos korupcijai indekso tyrimą, bus nustatyta, kad: 5. ne mažiau kaip 75 procentai respondentų nurodytų, kad praneštų apie jiems žinomą korupcijos atvejį; 6. ne mažiau kaip 80 procentų respondentų nurodytų, kad jie praneštų, jeigu ateityje susidurtų su korupcijos apraiškomis darbe; 7. ne mažiau kaip 80 procentų respondentų nurodytų, kad žino, kur kreiptis, norint pranešti apie korupcijos atvejus; 8. ne mažiau kaip 75 procentų respondentų nurodytų, kad yra girdėję apie VMI vykdomas korupcijos prevencijos priemones.	2018 m. atlikus VMI tolerancijos korupcijai indekso tyrimą, buvo nustatyta, kad: 1. 85 procentai respondentų nurodė, kad praneštų apie jiems žinomą korupcijos atvejį; 2. 85 procentų respondentų nurodė, kad jie praneštų, jeigu ateityje susidurtų su korupcijos apraiškomis darbe; 3. 94 procentai respondentų nurodė, kad žino, kur kreiptis, norint pranešti apie korupcijos atvejus; 4. 93 procentai respondentų nurodė, kad yra girdėję apie VMI vykdomas korupcijos prevencijos priemones.

V DALIES IŠVADOS

1 uždavinio „Didinti VMI prie FM ir AVMI netoleranciją bet kokioms korupcijos apraiškoms“ nustatytos siektinos reikšmės buvo pasiektos ir viršytos.

Analogiškas arba panašias priemones, kurios buvo suplanuotos 2016–2018 m. 1 uždaviniui pasiekti, tikslinga vykdyti ir ateityje.

VI DALIS

VMI VYKDOMOS PREVENCINĖS VEIKLOS STIPRYBĖS, SILPNYBĖS, GRĖSMĖS IR GALIMYBĖS (SS GG)

Siekiant visapusiškai, kompleksiškai įvertinti VMI vykdomą prevencinę veiklą, buvo paprašyta asmenų, VMI sistemoje vykdančių prevencinę veiklą, taip pat VMI vadovybės (VMI prie FM ir AVMI viršininkų) pateikti nuomonę, kokios, jų vertinimu, yra VMI vykdomos prevencinės veiklos stiprybės, silpnybės, grėsmės ir galimybės.

Gauti rezultatai (toliau pateikiama apibendrinta informacija), kad:

STIPRYBĖS ➤ Korupcijos prevencija vykdoma tiksliai, yra nustatyti aiškūs prioritetai, gairės, principai. ➤ Vadovų pavyzdys ir palaikymas. ➤ Sąmoningi, kvalifikuoti darbuotojai. ➤ Komandinis idėjų generavimas bei kolegialūs sprendimai (įtraukiant ir AVMI), bendrų (gali būti: vienuodų) principų laikymasis. ➤ Vykdomos veiklos viešinimas. ➤ Rezultatų monitoringas. ➤ Stipri metodinė bazė, skirta darbuotojams rasti informaciją, susijusią su korupcijos prevencija.	SILPNYBĖS ➤ Trūksta vadovų ugdymo. ➤ Nepakankamas visuomenės informavimas apie vykdomą prevencinę veiklą. ➤ Prevencijos vykdymas per neigatyviąją pusę („Susidūrei su korupcija, pranešk“ ir pan.). ➤ Operatyvinių įgaliojimų neturėjimas. ➤ Nepatraukli darbo vieta, mažas DU, motyvacijos trūkumas, didelė darbuotojų kaita. ➤ Įsigalėjusi tradicija atsilyginti už paslaugas.
GRĖSMĖS ➤ Žmogiškasis faktorius, atliekant kontrolės veiksmus (tiesioginis bendravimas su mokesčių mokėtojais). ➤ Mokesčių mokėtojų ir darbuotojų neatsparumas kyšio siūlymui ir davimui. ➤ Per mažas vadovų įtraukimas, jų pasitikėjimo stoka. ➤ Darbuotojų kaita: kvalifikuotų ir sąmoningų darbuotojų išėjimas iš darbo. ➤ Darbuotojų nesąžiningumas. ➤ Nepotizmas. ➤ Korupcijos prevencijos atskyrimas nuo kitos veiklos. ➤ Mokesčių mokėtojų nešamos, siūlomos dovanos. ➤ Nepasitikėjimas vienu kitais, baimė kalbėti.	GALIMYBĖS ➤ Šviesti ne tik VMI darbuotojus, bet ir mokesčių mokėtojus, jaunimą, kitas institucijas. ➤ Didesnis viešinimas įstaigos planų, gerų pavyzdžių, VMI vertybių. ➤ Darbuotojų skatinimas, motyvacijos kėlimas. ➤ Asmeninis vertybinis požiūris. ➤ Lojalumo įstaigai demonstravimas. ➤ Stiprinti darbuotojų sąmoningumą, tvirtinti etikos principų svarbumą.

VI DALIES IŠVADOS

Siekiant efektyviai vykdyti veiklą, būtina identifikuoti, kokios gi yra VMI vykdomos prevencinės veiklos stiprybės ir galimybės, silpnybės ir grėsmės

Sukurtą prevencinę sistemą tikslinga plėtoti, atsižvelgiant į nustatytas stiprybes, galimybes, grėsmes bei silpnības.

VII DALIS APIBENDRINTOS ANALIZĖS IŠVADOS

Atlikus aplinkos analizę, išskiriamos šios išvadų grupės:

ESMINĖS VMI VYKDOMOS PREVENCINĖS VEIKLOS STIPRYBĖS

VMI yra sukurta ir nuosekliai plėtojama korupcijos prevencijos sistema: sistema reglamentuota, numatyti sistemos dalyviai, atitinkamos priemonės ir jų efektyvumo vertinimo mechanizmas (*išsamiau žr. IV dalyje*).

Igyvendinamos ne tik KPI numatytos, bet ir pačios institucijos kasmet suplanuojamos įvairios prevencinės priemonės (atsižvelgiant į atliekamų analizių bei tyrimų rezultatus).

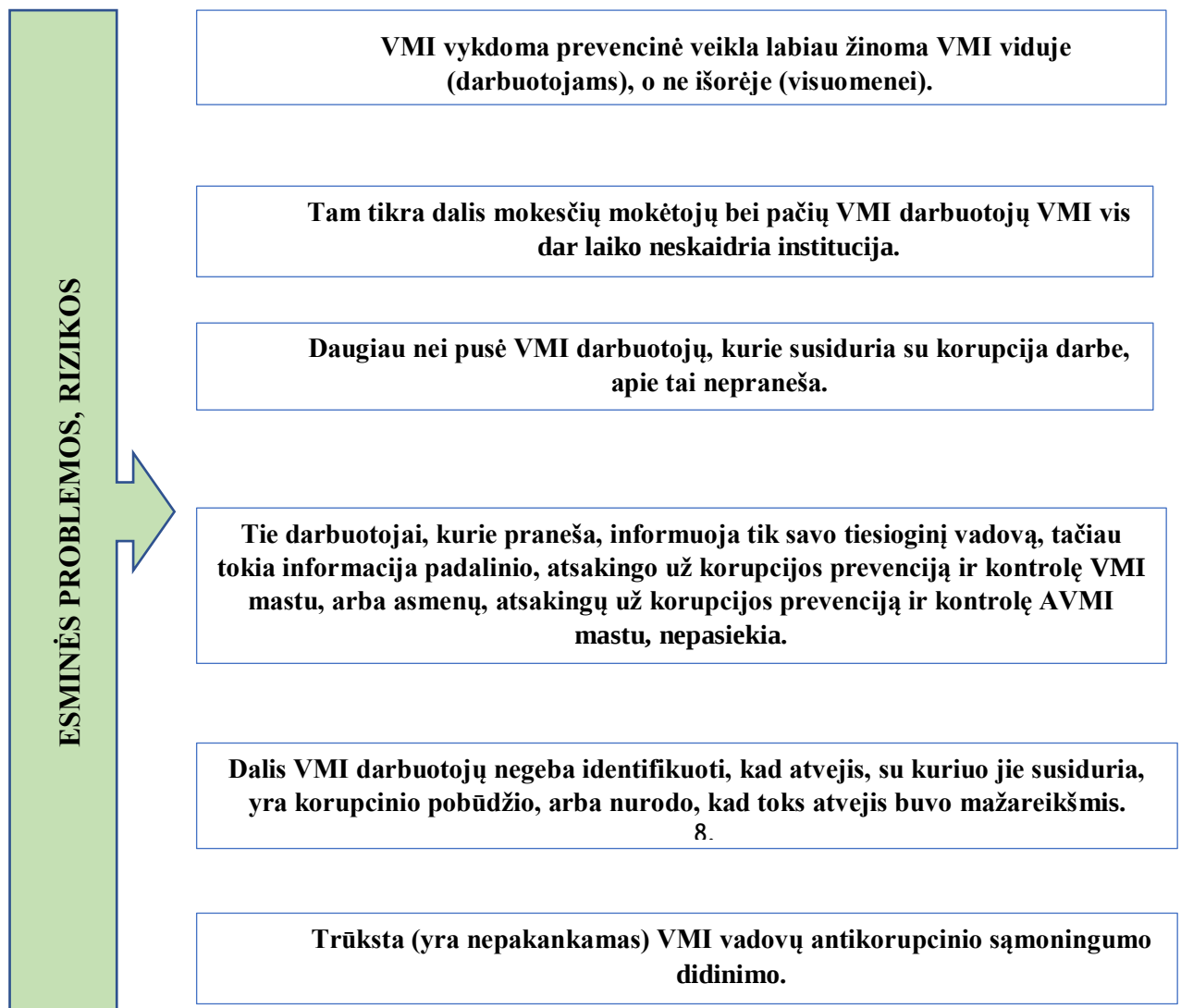
Yra įdiegti ir veikia pranešimų kanalai, vidiniu reglamentavimu yra numatyta tokių pranešimų nagrinėjimo tvarka.

Yra įdiegtas bei plėtojamas darbuotojų apsaugos nuo neteisėto poveikio mechanizmas.

Periodiškai matuojamas VMI vykdomos prevencinės veiklos efektyvumas išorinių ir vidinių tyrimų pagalba (*išsamiau žr. I dalyje ir V dalyje*).

Didelis dėmesys ir prioritetas skiriamas VMI darbuotojų antikorupciniam sąmoningumui didinti (rengiamos „apvaliojo stalo“ diskusijos, rekomendacijos, atmintinės, atliekamas žinių patikrinimas (*išsamiau žr. II dalyje*)).

Nustatytas aukštas atitikties rodiklis standarto ISO 37001:2016 reikalavimams (*išsamiau žr. II dalyje*).

Atsižvelgiant į atliktos analizės rezultatus, padarytas išvadas bei į tai, kad pasitikėjimo institucija didinimas yra vienas iš VMI strateginių veiklos tikslų¹¹, taip pat pritariant buvusios „Transparency International“ Lietuvos skyriaus projektų vadovės Rūtos Mrazauskaitės 2014 m. įžvalgomis, kad:

„<...> Pasitikėjimą politine ir teisine sistema bei sąsajas su korupcija pastaruoju metu tyrinėjo nemažai teisės, kriminologijos ir sociologijos mokslininkų visame pasaulyje. Sunku kalbėti tik apie pasitikėjimą institucijomis, nekalbant apie jų skaidrumą. Pavyzdžiui, mokslininkai Sofie Marien ir Marcas Hooghe, išanalizavę 33 Europos valstybių situaciją, teigia, jog **žmonės, mažiau pasitikintys sistema, yra labiau linkę pateisinti neteisėtą elgesį ir patys elgtis nesąžiningai**. Prie panašių išvadų priėjo kaimyninės Estijos viešąjį sektorių neseniai tyrinęję akademikai Mari-Liis Sööt ir

¹¹ Numatyta Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 2017–2021 metų mokesčių mokėtojų švietimo ir sąmoningumo ugdymo strategijoje, patvirtintoje Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos viršininko 2017-08-21 įsakymu Nr. V-428 „Dėl Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 2017–2021 metų mokesčių mokėtojų švietimo ir sąmoningumo ugdymo strategijos ir šios strategijos įgyvendinimo priemonių plano patvirtinimo“.

Kadri Rootalu. Pasak jų, net patys **valstybės tarnautojai bus mažiau linkę pasmerkti korupciją ir neetišką elgesį, jei nepasitikės institucija, kurioje dirba**. Taigi pasitikėjimo stoka įvardijama ne tik kaip korupcijos pasekmė, bet ir kaip priežastis, kuo mažiau pasitikima valstybinėmis ir politinėmis institucijomis, tuo didesnė tikimybė, kad jos bus vertinamos kaip neskaidrios¹², nustatomas naujo laikotarpio VMI korupcijos prevencijos programos **TIKSLAS**:

DIDINTI VISUOMENĖS IR DARBUOTOJŲ PASITIKĖJIMĄ VMI

Kitaip tariant, vykdoma prevencinė veikla bus siekiama sudaryti palankias sąlygas pasitikėjimo institucija augimui, o augantis pasitikėjimas VMI lems skaidrią institucijos veiklą. Kuo labiau visuomenė bei darbuotojai pasitikės institucija, tuo labiau bus linkę netaikstyti su neteisėtu elgesiu bei patys elgsis sąžiningai.

Formuluojant uždavinius iškeltam tikslui pasiekti, pirmiausiai verta pažymėti, kad skaidrumas gali būti suprantamas labai įvairiapusiskai, pavyzdžiui. „<...> **skaidrumas siejamas <...> su subjektyvia patirtimi, išpūdžiais, susijusiais su konkrečia institucija, jos demonstruojamu noru įsiklausyti**. <...> Bet kuri institucija, norinti užsitikrinti, jog bus vertinama kaip skaidri ir atvira, turi siekti ir to, kad su ja susidūrę žmonės jaustų, jog jiems skiriama pakankamai dėmesio. Būtent dėl šios priežasties valstybinės institucijos visame pasaulyje skiria vis daugiau dėmesio tam, kaip jas vertina jų „klientai“ – šalies gyventojai“¹³.

Taigi, akivaizdu, kad pasitikėjimas institucija yra kiekvieno VMI darbuotojo rankose. Nuo institucijoje dirbančių darbuotojų kompetencijos bei elgesio tiesiogiai priklauso, kiek VMI klientai pasitikės institucija, todėl aukštas darbuotojų sąmoningumo lygis yra pagrindinė sąlyga pasitikėjimui institucija auginti.

Vilniaus universiteto Tarptautinių santykių ir politikos mokslų instituto docento dr. L. Gudžinsko teigimu, valstybės institucijoje dirbančiu asmeniu galima pasitikėti dėl dviejų dalykų: jis gali būti kompetentingas, organizuotas, profesionalus; taip pat jis gali kelti pasitikėjimą, nes yra sąžiningas, nešališkas.¹⁴ **Todėl PIRMAS UŽDAVINYS tikslui pasiekti yra:**

VMI VADOVŲ IR DARBUOTOJŲ ANTIKORUPCINIO SĄMONINGUMO DIDINIMAS

Skaidrumas siejamas ir su viešumu: „<...> skaidrumas reiškia paprastą, suprantamą ir aiškų informacijos patekimą ir prieinamumą. Psichologas, Nobelio ekonomikos premijos laureatas Danielis Kahnemanas, daug metų tyrinėjęs, kas lemia žmonių sprendimus, teigia, jog žmonės linkę vertinti dalykus pagal tai, ar lengvai prisimena su jais susijusias istorijas. Pasak jo, pasitikėjimas priklauso nuo informacijos rišlumo ir ar paprasta žmogui ją prisiminti bei apdoroti. Tad tai, kaip pateikiama informacija ir ar paprasta ją rasti, prisideda prie visuomenės požiūrio į instituciją. <...> „Jeigu interesų atstovavimas valstybės ir savivaldybių institucijose būtų atviresnis ir teisingesnis, jeigu valstybės valdymas būtų skaidresnis ir būtų atskleidžiama tiesa apie galbūt korupcinius atvejus, o viešosios politikos įsipareigojimų įgyvendinimas būtų geresnis ir tai leistų pasiekti svarbių

¹² Mrazauskaitė R. „Skaidrumas ir pasitikėjimas: kokie turi būti teismų sprendimai?“ (2014 m.). Žiūrėta 2018-11-09. Prieiga per internetą: <https://www.delfi.lt/news/daily/law/skaidrumas-ir-pasitikejimas-kokie-turi-buti-teismu-sprendimai.d?id=66273818>.

¹³ Mrazauskaitė R. „Skaidrumas ir pasitikėjimas: kokie turi būti teismų sprendimai?“ (2014 m.). Žiūrėta 2018-11-09. Prieiga per internetą: <https://www.delfi.lt/news/daily/law/skaidrumas-ir-pasitikejimas-kokie-turi-buti-teismu-sprendimai.d?id=66273818>.

¹⁴ Gritėnas P. „Tyrimas atskleidė, kodėl lietuviai nepasitiki valdžia: klaidos prasidėjo dar 1990-aisiais“ (2017 m.) (žiūrėta 2018-11-09). Prieiga per internetą: https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/tyrimas-atskleide-kodel-lietuviai-nepasitiki-valdzia-56819082?copied&fbclid=IwAR3wrLhTEDK6_Vi0kCSYuxxsJXT8En9va0HeXpXfkOxElNsWh5Ol1jcpWjY.

viešosios politikos rezultatų (pvz., sumažinti socialinę atskirtį), galima būtų tikėtis ir palankesnės gyventojų nuomonės apie valstybės institucijas.“¹⁵

Viešumas ir atvirumas, teikiant paslaugas ir priimant sprendimus, veiklos procedūrų skaidrumas ir aiškumas yra pagrindiniai korupcijai atsparios aplinkos kūrimo principai¹⁶, todėl **ANTRAS UŽDAVINYS** tikslui pasiekti yra:

VMI VEIKLOS VIEŠUMO DIDINIMAS

„<...> Nuolatinis viešojo valdymo tobulinimas yra svarbi priemonė piliečių pasitikėjimui valstybės ir savivaldybių institucijomis didinti. Kitais žodžiais, „visuomenė turi matyti ir girdėti kuo mažiau atvejų, kai valstybės tarnautojai painioja interesus, naudojasi tarnybine padėtimi savo ar artimųjų naudai, pareigas užima ne pagal gebėjimus, bet pagal (politines) pažintis“¹⁷.

Korupcijos prevencijos priemonių, skirtų korupcijos rizikos veiksniams nustatyti, minimizuoti ir / ar šalinti, vykdymas yra prevencinės veiklos pagrindas, todėl **TREČIAS UŽDAVINYS** tikslui pasiekti yra:

KORUPCIJOS RIZIKOS VEIKSNIŲ NUSTATYMAS, ŠALINIMAS ARBA MAŽINIMAS

Tikslas: darbuotojų ir visuomenės pasitikėjimo VMI didinimas.

Veiklos kryptis ir uždaviniai:

1. VMI vadovų ir darbuotojų antikorupcinio sąmoningumo didinimas;

2. VMI vykdomos prevencinės veiklos viešumo didinimas;

3. korupcijos rizikos veiksnių identifikavimas ir pašalinimas arba valdymas, didžiausią dėmesį skiriant toms VMI veiklos sritims, kuriose korupcijos pasireiškimo tikimybė yra didžiausia, t. y.: mokesčių prievolių užtikrinimas, nepriemokų administravimas ir mokesčių mokėtojų kontrolė.

Į SKAIDRIĄ VALSTYBĘ PASITIKĖJIMO KELIU!

¹⁵ Bakutis R., et al. Pasitikėjimas valstybe: prielaidos, iššūkiai, sprendimai. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2017 m.

¹⁶ Antikorupcinės aplinkos viešajame sektoriuje kūrimo ir įgyvendinimo vadovas. Vilnius, 2018 m. Žiūrėta: 2018-11-09. Prieiga per internetą: https://www.stt.lt/documents/avv_viesajam_sektoriui/AAV_viesajam_2018_09_05_viesinimui_PDF_2_LT.pdf.

¹⁷ Bakutis R., et al. Pasitikėjimas valstybe: prielaidos, iššūkiai, sprendimai. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2017 m.